

Folkbildningsrådet

Dnr 212, 2011, 090
2011-11-15

*Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm*

Redovisning av regeringsuppdrag avseende verksamhetsområden i folkbildningsförordningen (1991:977)

Uppdraget

Regeringen har gett Folkbildningsrådet i uppdrag att lämna förslag på nya sådana verksamhetsområden som framgår av 2 § andra stycket förordningen (1991:977) om statsbidrag till folkbildningen. En utgångspunkt för uppdraget är att antalet verksamhetsområden ska reduceras. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) i en särskild skrivelse senast den 30 november 2011.

Ärendets hantering

Folkbildningsrådet har i samverkan med medlemmarna inhämtat synpunkter på frågan om verksamhetsområden i förordningen från studieförbund och folkhögskolor. Den samlade folkbildningen genomför under 2011 och 2012 på medlemmarnas initiativ en uppföljning av Folkbildningens Framsyn, det gemensamma framtidsdokument om folkbildningens framtida roll och uppgifter som togs fram 2004 inför arbetet med ny folkbildningsproposition. I det samtalsunderlag, Folkbildningens Vägval och Vilja, som sänts ut till studieförbunden och folkhögskolorna under våren behandlas frågan i ett särskilt avsnitt. Synpunkterna har samlats in av respektive medlemsorganisation. Frågan om verksamhetsområden har vidare behandlats på den gemensamma styrelsekonferens som Folkbildningsrådet årligen genomför tillsammans med sina medlemmar Folkbildningsförbundet, RIO och SKL.

Folkbildningsrådet ser det som en styrka att denna fråga behandlats i en bred samrådsprocess inom folkbildningen. De synpunkter som framförts till Folkbildningsrådet ger tydligt besked om att det finns en hög grad av samsyn inom folkbildningen i fråga om verksamhetsområden i förordningen. Folkbildningsrådet delar den principiella syn som framförts från folkbildningsorganisationerna och utgår från detta i sitt förslag.

Bakgrund

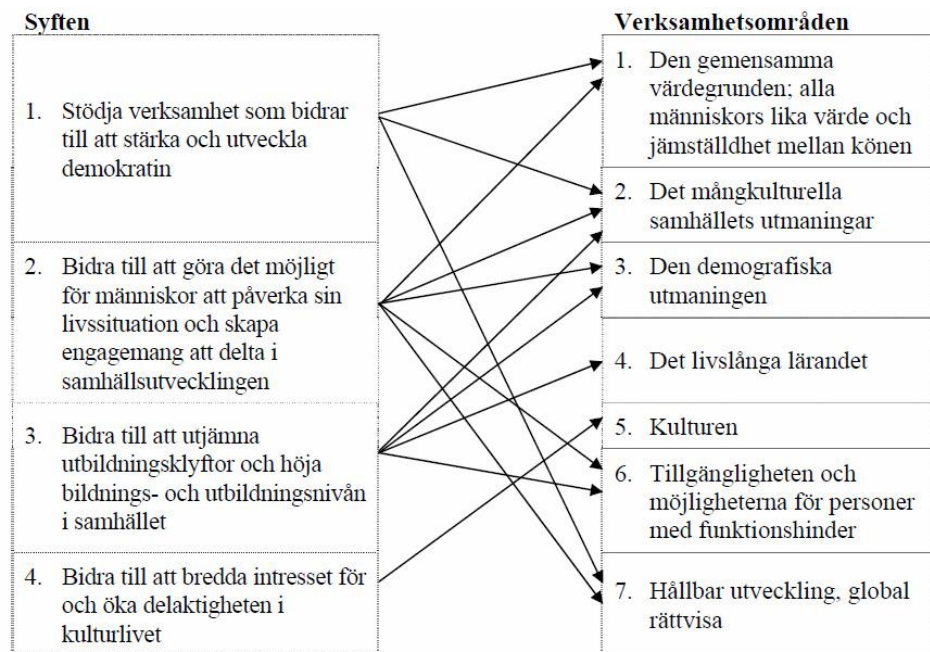
Riksdagsbeslutet 1991 om stödet till folkbildningen innebar att den nu gällande styrningsmodellen infördes där staten anger övergripande syften med statsbidraget och avstår från detaljreglering av verksamheten. Styrelserna för studieförbunden och folkhögskolorna fick ett tydligare och ökat ansvar för att formulera målen för den egna verksamheten. Den ideella organisationen Folkbildningsrådet skulle svara för myndighetsuppgifterna på folkbildningsområdet, vilket innebar en ny form av självstyre och egenförvaltning. Uppföljning och utvärdering av verksamheten i relation till statens syften ökade i betydelse.

Den principiella synen på stödet till folkbildningen från statens sida har varit densamma sedan riksdagsbeslutet 1991. Efter införandet av förordningen om statsbidrag till folkbildningen (1991:977) har syftena med statens stöd därefter något reviderats vid riksdagsbeslut 1998 och 2006. Förändringarna 2006 innebar att de tidigare explicit angivna målgrupper som angavs som särskilt viktiga för statens stöd togs bort. Det gällde utbildningsmässigt, socialt eller kulturellt missgynnade personer, invandrare, personer med funktionsnedsättning samt arbetslösa. Regeringen framförde i propositionen Lära, växa, förändra (2005/06:192) att folkbildningen själv ska identifiera målgrupper som är relevanta. I proposition anges att staten i stället för att ange målgrupper beskriver sju verksamhetsområden som i särskilt hög grad är motiv för statens stöd. Verksamhetsområdena skrevs efter riksdagsbeslut in i den nu gällande folkbildningsförordningen.

Verksamhetsområden i folkbildningsförordningen

De sju verksamhetsområdena i förordningen kan i samtliga fall relateras till ett eller flera av de fyra syftena som anges med statens stöd till folkbildningen. Områdena är dock heterogena till sin karaktär. Här finns kopplingar till både grundläggande demokratiska värden, vissa samhällsfrågor/politikområden och målgrupper.

Sambanden mellan syften och verksamhetsområden i förordningen om statsbidrag till folkbildningen (1991:977) kan åskådliggöras enligt följande:

De verksamhetsområden som staten lyfter fram i förordningen är samhällspolitiskt relevanta områden för folkbildningsarbetet och i samklang med vad folkbildningen själv angett som angelägna uppgifter. I Folkbildningens Framsyn från 2004 framförs den samlade folkbildningens syn på dess framtida roll och uppgifter i samhället inför 2010-talet. Slutdokumentet var resultatet av en omfattande process inom folkbildningen med 117 dokumenterade rådslag där 7-8 000 personer deltog. I detta gemensamma policydokument anges folkbildningens bidrag inom ett antal samhällsområden på basis av rådslagsprocessen.

Vid en parallell läsning av 2006 års folkbildningsproposition/förordning och Folkbildningens Framsyn kan konstateras att det finns ett stort mått av samsyn mellan riksdag/regering och folkbildningens organisationer när det gäller folkbildningens roll och uppgifter för att möta behov hos individer och samhälle. Det finns alltså ingen konflikt i sak när det gäller innehållet i de verksamhetsområden som förordningen anger i särskilt hög grad motiverar statens stöd. Det finns dock en principiell problematik med att staten anger vissa verksamhetsområden som särskilt motiv för statsbidrag i förhållande till att folkbildningens organisationer själva förutsätts bestämma mål och verksamhetsinriktning utifrån sina ideologiska profileringar och värdegrunder.

Verksamheten i studieförbund och folkhögskolor präglas av mångfald ifråga om verksamheter och målgrupper, vilket speglar bredden ifråga om ideologi och huvudmannaskap liksom relationerna till civilsamhällets olika delar. Staten har uttryckt att man önskar se en tydlig profilering av folkbildningsverksamheten, inte en likriktning. Härigenom förmår folkbildningen bättre möta skiftande bildnings- och utbildningsbehov. Det har rått stor enighet mellan stat och folkbildning att det är studieförbunden och folkhögskolorna som själva ska fastställa mål och inriktning för sin verksamhet medan staten bestämmer villkoren för

bidragsgivningen baserat på vad verksamheten ska syfta till.

Det finns en bred uppslutning i folkbildningens organisationer kring de fyra syften som staten anger för bidragsgivningen. I och med att folkbildningsorganisationerna själva sätter mål för sin verksamhet utifrån syftena med statsbidraget har emellertid förekomsten av de sju särskilt angivna verksamhetsområdena i förordningen skapat en viss otydlighet. Det är naturligt att fokus i en så mångfacetterad verksamhet som folkbildningen i olika avseenden skiljer sig åt mellan olika organisationer i relation till de angivna verksamhetsområdena.

Mot bakgrund av de erfarenheter som redovisats av studieförbund och folkhögskolor drar Folkbildningsrådet slutsatsen att statens stöd till folkbildningen bör baseras på de fyra syften som staten angett med statsbidraget och att det inte finns skäl att ange specifika verksamhetsområden som i särskilt hög grad motiverar statens stöd. I stället bör de nuvarande syftena förstärkas och utvecklas utifrån de demokratiska utmaningar som dagens samhälle ställer.

Folkbildningsrådets förslag

Folkbildningsrådet föreslår följande:

1. De fyra syften som finns i folkbildningsförordningen § 2 bör även fortsättningsvis ligga till grund för statens stöd till folkbildningen. Dessa syften bör utvecklas genom kompletterande skrivningar som belyser demokratiska utmaningar i dagens samhälle.

Folkbildningsrådet föreslår att följande aspekter och perspektiv finns med i beskrivningen av syftena:

- Alla människors lika värde.
- Andra syftet kan förstärkas genom att ersätta ”för människor” med ”för varje människa”.
- Hållbar utveckling och globalt ansvarstagande.
- Ett mångkulturellt samhälle.

2. De sju nuvarande verksamhetsområdena bör tas bort. Det finns inte behov av att ange särskilda verksamhetsområden i förordningen.

Åtgärden bör följas av en utveckling av syftena enligt punkt 1 ovan.

Som framgått täcks de nuvarande verksamhetsområdena redan in av syftena. En detaljerad uppräkningslista av verksamhetsområden riskerar att skapa otydlighet ifråga om statens förhållningssätt till folkbildningsorganisationernas egna beslut om ideologisk profilering i mål och inriktning på verksamheten. Genom att avstå från att ange specifika verksamhetsområden i förordningen tydliggör staten den gällande rollfördelningen mellan staten och folkbildningsorganisationerna: staten anger syften med statsbidrag och organisationerna fastställer mål och verksamhetsinriktning inom ramen för de syften staten angivit.

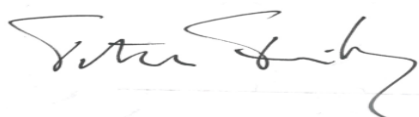
3. Nuvarande modell för bedömning av folkbildningsverksamheten i förhållande till statens syften bör även fortsättningsvis gälla.

Folkbildningsrådet har i uppdrag att svara för uppföljning och nationell utvärdering av folkbildningsverksamheten samt lämna en samlad

bedömning till regeringen av folkbildningens samhällseffekter i förhållande till statens syften i samband med årsredovisningen. Folkbildningsrådet har vidare i ansvar att tillse att ett systematiskt kvalitetsarbete sker i samtliga studieförbund och folkhögskolor. Regeringen kan därtill uppdra till Folkbildningsrådet eller extern part att genomföra särskilda utvärderingar eller insatser utifrån de behov regeringen ser.

Folkbildningsrådet bedömer att denna struktur ger förutsättningar för såväl Folkbildningsrådet som regeringen att ta ställning till i vilken utsträckning den genomförda verksamheten motsvarar statens syften med statsbidraget.

För Folkbildningsrådet

Torsten Friberg
ordförande

Britten Månsson-Wallin
generalsekreterare